

Wim Kosmeyer (Rijksuniversiteit Groningen)

DE POSITIE VAN ZINSADVERBIA IN HET IJSLANDS EN HET ZWEEDS

0. Inleiding

Hoewel het IJslands en het Zweeds beide tot de groep van de Noordgermaanse talen behoren, kunnen toch enige opmerkelijke verschillen in woordvolgorde worden waargenomen, waarbij het finiete werkwoord en de zinsadverbia een belangrijke rol spelen.

Met betrekking tot finiete werkwoorden en zinsadverbia is het meest opvallende verschil tussen het IJslands en het Zweeds te vinden in de bijzinnen van deze talen. Waar in hoofdzinnen finiete werkwoorden aan zinsadverbia voorafgaan in zowel het IJslands als het Zweeds, zien we dat in bijzinnen in het Zweeds zinsadverbia aan finiete werkwoorden voorafgaan, terwijl ze in het IJslands op de finiete werkwoorden volgen. Samengevoegd met de observatie dat in zowel het IJslands als het Zweeds niet-finiete werkwoorden altijd op het zinsadverbium volgen als er een finiet werkwoord in de zin aanwezig is, krijgen we voor bijzinnen in het IJslands en het Zweeds het volgende plaatje: in bijzinnen in het IJslands vinden we de volgorde Vf-SA-V en in bijzinnen in het Zweeds de volgorde SA-Vf-V (Vf=finiet werkwoord, SA=zinsadverbium, V=niet-finiete werkwoordsvormen).

In dit artikel wil ik laten zien dat het verschil in onderlinge volgorde van finiete werkwoorden en zinsadverbia in IJslandse en Zweedse bijzinnen verklaard kan worden uit het verschil in categoriale status van finiete werkwoorden in deze twee talen en niet uit een verschil in basispositie van zinsadverbia. Voor het Zweeds, waar finiete werkwoorden weinig inflectie vertonen, wordt aangenomen dat finiete werkwoorden net als niet-finiete werkwoorden van de categorie V(erb) zijn. Voor het IJslands wordt daarentegen aangenomen dat finiete werkwoorden van de categorie INFL zijn, vanwege het zeer rijke inflectionele systeem. De basispositie van zinsadverbia kan hierdoor in deze twee talen dezelfde zijn.

Het theoretisch kader waarbinnen we zullen werken, is de Regeer en Bind

Theorie, zoals beschreven in Chomsky (1981,1982).

Het artikel bestaat uit de volgende secties: in sectie 1 zullen de feiten worden gegeven en zal er kort worden ingegaan op analyses die het verschil in de onderlinge volgorde verklaren a.d.h.v. verschillende basisposities voor zinsadverbia in het IJslands en het Zweeds. In sectie 2 zullen we kijken naar de categoriale status van finiete werkwoorden, uitgaande van de "Sterke Lexicale Hypothese", en de morfologische en syntactische consequenties die dit heeft. In sectie 3 zullen we het model uit sectie 2 toepassen op de problematiek van de positie van de zinsadverbia in het IJslands en het Zweeds. De beperkte mogelijkheid om verbale complementen en zinsadverbia te "scrambelen" in het IJslands en de onmogelijkheid hiervan in het Zweeds kan ook simpel verklaard worden met behulp van het verschil in categoriale status van finiete werkwoorden. In sectie 5 eindigen we met de conclusies.

1. Zinsadverbia: Feiten en Analyses.

In deze sectie zullen we relevante feiten aangaande de onderlinge volgorde van finiete werkwoorden en zinsadverbia in het IJslands en het Zweeds beschouwen en kort twee analyses bespreken, die het verschil in onderlinge volgorde in Zweedse en IJslandse bijzinnen verklaren in termen van een verschil in basispositie van zinsadverbia.

In zowel het IJslands als het Zweeds zien we dat in hoofdzinnen finiete werkwoorden aan de zinsadverbia voorafgaan.¹ Voorbeelden voor het IJslands en het Zweeds zijn gegeven in (1a-b).

- (1) a. Jag köper inte denna bok
 a' *Jag inte köper denna bok
 b. Ég var oft á íslandi
 b' *Ég oft var á íslandi

Als naast het finiete werkwoord een niet-finiete werkwoordsvorm in de zin aanwezig is, staat in zowel het IJslands als het Zweeds deze niet-finiete werkwoordsvorm altijd achter het zinsadverbium.² De zinnen in (1a-b) met naast het finiete werkwoord een niet-finiete werkwoordsvorm zien er dus als volgt uit:

- (2) a. Jag ska inte köpa denna bok
 b. Ég mun ekki kaupa þessa bók

Terwijl in hoofdzinnen het Zweeds en het IJslands gelijk zijn, vinden we in bijzinnen een verschil in onderlinge volgorde van zinsadverbia en finiete

werkwoorden. Zweedse bijzinnen hebben een werkwoordscluster achter het zinsadverbium met het finiete werkwoord als eerste element hierin. Het bijzinsequivalent van een zin als in (2a) is gegeven in (3).

- (3) Han undrar om jag inte ska köpa denna bok

In IJslandse bijzinnen vinden we echter dezelfde volgorde als in hoofdzinnen, dat wil zeggen het finiete werkwoord vóór een zinsadverbium. Een bijzins-equivalent van een hoofdzin als in (2b) heeft dan een vorm als in (4):

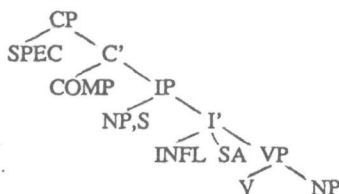
- (4) Hann spurði hvort ég hafði ekki keypt þessa bók

Voor de feiten gegeven in (1-4) moeten we een verklaring geven: waarom is de volgorde van finiete werkwoorden en zinsadverbia gelijk in hoofdzinnen in het IJslands en het Zweeds, terwijl in bijzinnen het Zweeds en het IJslands juist verschillen?

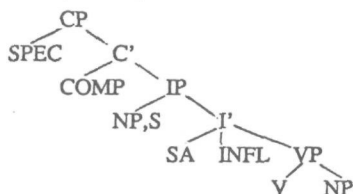
In eerdere analyses is gepoogd dit probleem op te lossen door verschillende basisposities voor zinsadverbia in het IJslands en het Zweeds aan te nemen. Twee varianten van dit voorstel zijn te vinden in Platzack (1986) en Holmberg (1984, 1986).

In Platzack (1986) vinden we de volgende basisstructuren voor het IJslands en het Zweeds.³

- (5) a. (IJslands)

- b. (Zweeds)

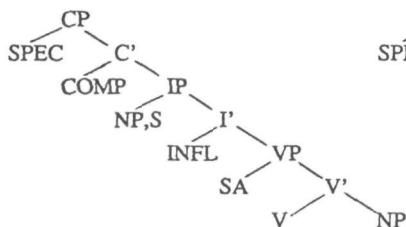
In het voorstel van Platzack is er in bijzinnen in zowel het IJslands als het Zweeds sprake van een verplaatsing van V naar INFL. De werkwoordsstam, die gesitueerd is in V, wordt verplaatst naar INFL, waar het gebonden inflectionele morfeem basisgegenereerd is. Op deze manier wordt het finiete werkwoord gevormd. Het zal duidelijk zijn dat een verplaatsing van V naar INFL in het IJslands de volgorde Vf-SA geeft, terwijl dit in het Zweeds de volgorde SA-Vf geeft.

In hoofdzinnen vindt er een verdere verplaatsing van het finiete werkwoord uit INFL naar COMP plaats in zowel het IJslands als het Zweeds, het zogenaamde V-2 effect.⁴

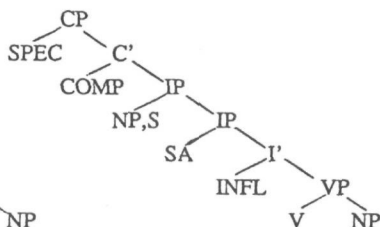
Aangezien COMP in het IJslands en het Zweeds links staat van het zinsadverbium vinden we in beide talen de volgorde Vf-SA in hoofdzinnen. Niet finiete werkwoordsvormen worden niet verplaatst naar INFL of COMP en staan dus normaliter in de V-positie rechts van het zinsadverbium.

De voorstellen in Holmberg (1984, 1986) lopen in essentie langs dezelfde lijnen. Ook hier is er een verplaatsing van V naar INFL in IJslandse en Zweedse bijzinnen en een verdere verplaatsing van INFL naar COMP in hoofdzinnen. Ook Holmberg wordt dus gedwongen de zinsadverbia andere basisposities te geven in het IJslands en het Zweeds. Voor alle volledigheid geef ik in (6a-b) de structuren als voorgesteld in Holmberg (1986).

(6) a. (IJslands)

b. (Zweeds)

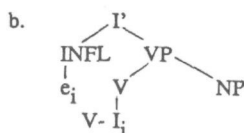
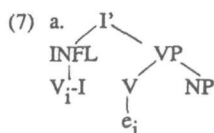
Verklaringen als de twee hierboven kort beschreven, moeten naast het mechanisme van werkwoordsverplaatsingen verschillende basisposities aannemen voor de zinsadverbia in het IJslands en het Zweeds. Buiten de feiten zelf, die hiermee verklaard worden, is er echter geen onafhankelijke evidentie voor verschillende basisstructuren in het IJslands en het Zweeds. Er is nog een tweede argument tegen deze analyses. In Platzack (1984) wordt opgemerkt dat in faroerse bijzinnen zowel de volgorde Vf-SA-V als de volgorde SA-Vf-V voorkomt. Dit zou betekenen dat er voor het Faroers twee basisstructuren zouden moeten worden aangenomen, iets wat vanuit een oogpunt van leerbaarheid nauwelijks aannemelijk is.

In de volgende secties zal dan ook een voorstel worden gedaan, dat uitgaat van één basisstructuur voor alle Germaanse SVO-talen.

2. De Categoriele Status van Finiete Werkwoorden.

In standaardanalyses binnen de Regeer en Bind Theorie worden finiete werkwoorden in de syntactische component gevormd. Een mogelijkheid om finiete werkwoorden in de syntactische component te vormen, is de in sectie 2 besproken verplaatsing van V naar INFL. Een andere mogelijkheid is de

verplaatsing van het inflectionele morfem in INFL naar de werkwoordsstam in V, vaak aangeduid met "Affix Hopping" of "Rule-R" (zie Chomsky 1981, Reuland 1986a). In (7) zijn beide mogelijkheden schematisch weergegeven.

Naast de problemen die "Affix-Hopping" heeft met de binding van het spoor in INFL (het verplaatste element regeert niet zijn spoor), zijn er argumenten vanuit de morfologische hoek, die tegen vorming van finiete werkwoorden in de syntactische component pleiten (zie Reuland 1986a).

In de hierboven besproken standaardanalyses is affixatie van inflectionele morfemen de enige morfologische operatie die buiten de lexicale component plaatsvindt. In enkele voorstellen in de morfologie wordt de vorming van finiete werkwoorden wel binnen de lexicale component van de grammatica geplaatst. Op deze manier valt inflectionele affixatie ook onder de "Strong Lexicalist Hypothesis". Finiete werkwoorden moeten onder de SLH als een woord in de syntaxis worden geïnserteerd. Een andere notie, die in dit verband een rol speelt, is "woordbehoudendheid". Dit betekent dat een woord een woord moet blijven gedurende de gehele syntactische derivatie.

We zullen nu kijken naar twee aspecten van deze lexicale vorming van finiete werkwoorden, te weten de morfologische kant en de gevolgen die een dergelijke analyse heeft voor de syntaxis.

Drie voorstellen binnen de morfologie waarin inflectionele affixatie in dezelfde component van de grammatica plaatsvindt als derivationale affixatie en compounding, d.w.z. in het lexicon, zijn te vinden in Lieber (1980), Williams (1981) en Selkirk (1982). De voorstellen lopen echter uiteen wat de categoriale status van geïnfecteerde werkwoorden betreft.

In Selkirk (1982) en Williams (1981) wordt gebruik gemaakt van de "Right Hand Head Rule". Deze regel houdt in dat het meest rechtse morfem dat categoriale features bevat, de categorie van een complex woord bepaalt. Het inflectioneel morfem van een finiet werkwoord determineert in deze visie de categorie van het hele finiete werkwoord d.e.s.d. als het inflectionele morfem categoriale features bevat. In Williams wordt het feature [tense] als een categoriaal feature opgevat en een finiet werkwoord is dan ook van de categorie INFL. In Selkirks analyse hebben inflectionele morfemen nooit catego-

riale status en het is dan ook de werkwoordsstam zelf die de categorie van een finiet werkwoord bepaalt, in dit geval dus een V.

In het voorstel van Lieber (1980) zijn beide mogelijkheden aanwezig. Een inflectioneel affix kan dus in de ene taal wel categoriale features hebben en in een andere taal niet. Verder bepaalt het hoogst aangehechte morfeem met categoriale features de categorie van een complex woord. Omdat affixen in Liebers model hoger zijn aangehecht dan stammen, bepaalt een inflectioneel morfeem de categorie van een finiet werkwoord als het categoriale features heeft; zo niet, dan is de werkwoordsstam bepalend. In sectie 3 komen we hierop terug als we de categoriale status van finiete werkwoorden in het IJslands en het Zweeds beschouwen.

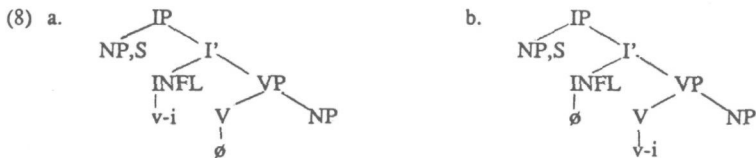
Wat betreft het tweede aspect, de gevolgen die een SLH-analyse heeft voor de syntaxis, kan het volgende worden opgemerkt. In de syntaxis moeten we zowel een INFL als een V-domein verantwoorden. In het INFL-domein vinden we het subject; het V-domein bevat o.a. het direct object. Gekoppeld hieraan moeten we een INFL-projectie en een V-projectie verantwoorden.

Projecties worden bepaald door de eigenschappen van het hoofd, d.w.z. een INFL-projectie wordt bepaald door INFL, een V-projectie door de eigenschappen van V. De vraag is nu hoe één finiet werkwoord zowel een INFL als een V-projectie kan verantwoorden. In Reuland & Kosmeijer (1988) wordt hiervoor een voorstel ontwikkeld dat zich baseert op een theorie van projecties als voorgesteld in Lasnik & Kupin (1977). Uitgaande van deze theorie vinden we in eerste instantie een tweedeling. In talen waar de morfologische structuur van finiete werkwoorden gereflecteerd is in de syntaxis, kan een finiet werkwoord dubbel opprojecteren, d.w.z. als V/I. De morfologische structuur v-infl moet dan corresponderen met een syntactische structuur V-INFL. Dit vinden we in de Germaanse SOV-talen. Voor een discussie over nominalisaties in het Nederlands, die hiermee samenhangt, verwijs ik naar Reuland & Kosmeijer.

Aan de andere kant zijn er talen waar de morfologische structuur van finiete werkwoorden niet gereflecteerd is in de syntaxis. Dit is het geval met de Germaanse SVO-talen. Hier hebben, net als in het Nederlands, finiete werkwoorden morfologisch gezien een v-infl structuur ofschoon in de syntaxis INFL links van de VP staat. In dit geval zijn dubbele projecties uitgesloten.⁵

Het finiete werkwoord kan nu dus als hoofd van maar één projectie fungeren, namelijk als hoofd van een INFL-projectie als het een INFL is of als hoofd van de VP als het een V is. In beide gevallen ontstaat er dan een projectie zonder hoofd. De vraag is nu hoe we die projectie verantwoorden. Schema-

tisch weergegeven hebben we dus de volgende twee structuren (zie ook Kosmeijer 1986, 1987):

In (8a) moet er een V-projectie gelicenseerd worden, terwijl het in (8b) het de INFL-projectie is, die terugvindbaar moet zijn.⁶

Hoewel in (8a) en (8b) de categoriale status van V resp. INFL geblokkeerd of afwezig is, bevatten de desbetreffende elementen wel lexicale en syntactische features. Het zijn deze features die de nul-hoofden licenseren. In (8a) licenseert de feature-index van de werkwoordsstam de $\emptyset$ -V volgens het "government transparency principle" (zie Baker 1985). Dit is een vorm van head-head government.

Voor een structuur als in (8b) kan een dergelijke verklaring niet opgaan. Het inflectionele morfeem kan de lege INFL-positie niet direct licenseren vanuit de V-positie, omdat vanuit de V-positie INFL niet wordt geregeerd, zelfs niet ge c-commandeerd. De lexicale en syntactische features van infl kunnen echter wel mee opprojecteren naar de VP. Vanuit deze positie wordt INFL wel geregeerd en de 0-INFL gelicenseerd. Een gelicenseerd hoofd maakt nu ook zijn domein en projectie zichtbaar. Op deze manier kunnen we twee domeinen verklaren vanuit één hoofd.

Merk op dat we nu ook de ongewone neerwaartse verplaatsing van inflectionele morfemen en de daarmee samenhangende problemen kwijt zijn.

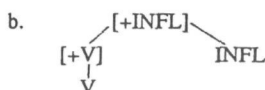
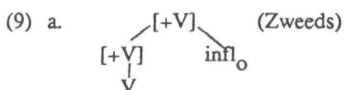
3. Woordvolgorde in het Zweeds en het IJslands.

Uit de vorige sectie kon de conclusie getrokken worden, dat in talen waar de morfologische structuur van finiete werkwoorden niet gereflecteerd is in de syntaxis, finiete werkwoorden van de categorie V of van de categorie INFL zijn. In deze sectie zal ik laten zien dat, uitgaande van één basisstructuur voor het IJslands en het Zweeds, een verschil in categoriale status van finiete werkwoorden een oplossing biedt voor de puzzle uit sectie 1.

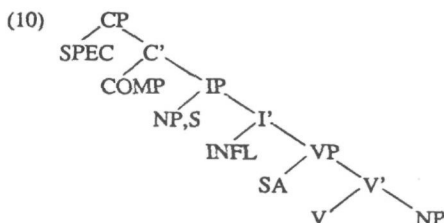
In het Zweeds wordt op het finiete werkwoord alleen [tense] uitgedrukt, d.w.z. tegenwoordige tijd, verleden tijd enz. De verbale inflectie is dan ook zwak. Het is daarom aannemelijk, dat de lexicale categorie van een finiet

werkwoord in het Zweeds wordt bepaald door de werkwoordsstam en niet door het inflectionele morfeem. Dat betekent, dat V de lexicale categorie van finiete werkwoorden is.

Finiete werkwoorden in het IJslands drukken niet alleen het finiete karakter van de zin uit, maar vertonen ook nog agreement met het subject. Het IJslands heeft in dit opzicht een verbuiging in persoon en getal. Deze rijke inflectie bepaalt de categoriale status van het finiete werkwoord: een finiet werkwoord is van de categorie INFL. In afleidingen zoals in Lieber (1980) ontstaat er voor finiete werkwoorden in het Zweeds en het IJslands het volgende plaatje:

De basisstructuur die we aannemen voor het IJslands en het Zweeds, is gegeven in (10) (zie Kosmeijer 1987).

Alvorens te kijken naar de onderlinge posities van finiete werkwoorden en zinsadverbia in het IJslands en het Zweeds, wil ik eerst een paar opmerkingen maken over de keuze van de positie van zinsadverbia in (10).

Naast de observatie dat adverbia werkwoorden modifieren, wat de term 'ad-verb' al aangeeft, is er nog een andere omgeving waarin we adverbia vinden. Adverbia modifieren namelijk ook adjectieven. Een voorbeeld daarvan is te vinden in (11).

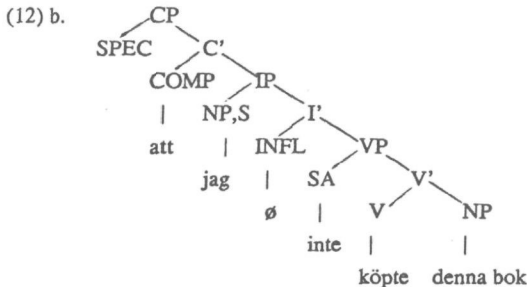
(11) Han köpte en völdigt stor bil igår.

In de standaardanalyse werden de vier grote lexicale categorieën, Noun, Verb, Adjectief en Prepositie, bepaald door de primitieve categoriale features $[+N]$ en $[+V]$. Adjectieven en werkwoorden, de twee categorieën die gemodificeerd kunnen worden door adverbia, hebben het feature $[+V]$ gemeen. In Reuland (1986b) vinden we niet alleen de mogelijkheid van $[+X]$ maar ook nog een

derde mogelijkheid, nl. $[\emptyset X]^7$. Het beperkt zijn tot categorieën met het feature $[+V]$, geeft aanleiding tot de aanname dat adverbia gedomineerd moeten worden door een projectie met het categoriale feature $[+V]$, dat is een VP of een AP. Zinsadverbia zouden dan gedomineerd moeten worden door een V-projectie, vandaar de positie van zinsadverbia in (10).

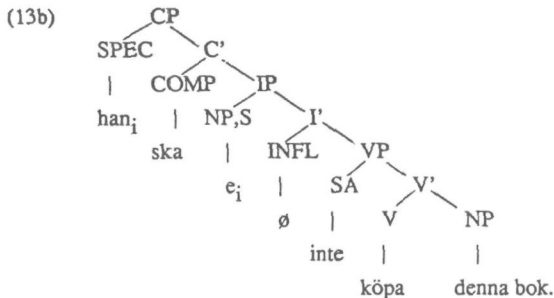
We kunnen nu opnieuw kijken naar de volgorde van finiete werkwoorden en zinsadverbia in het IJslands en het Zweeds. In het Zweeds zijn zowel finiete als niet-finiete werkwoorden van de categorie V. Dit impliceert dat er in bijzinnen, waar geen V-verplaatsing naar COMP is (omdat deze positie bezet is door het voegwoord), een werkwoordscluster ontstaat in V. Een zin als in (12a) heeft een structuur als in (12b), uitgaande van een basisstructuur als hierboven gegeven.

(12) a. Han vet att jag inte köpte denna bok.

Dat in hoofdzinnen zinsadverbia niet aan finiete werkwoorden voorafgaan, heeft te maken met de verplaatsing van het finiete werkwoord naar de COMP positie. Niet-finiete werkwoorden blijven in de V-positie staan en dus achter het zinsadverbium. Een zin als (13a) heeft dan ook een structuur als in (13b):

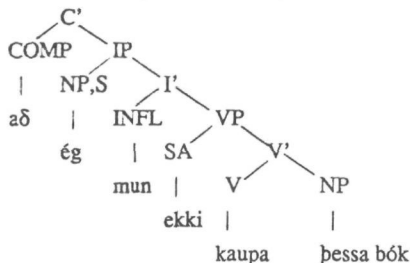
(13a) Han ska inte köpa denna bok.

In het IJslands ziet het plaatje er iets anders uit omdat hier finiete werkwoorden van de categorie INFL zijn, terwijl niet-finiete werkwoorden van de categorie V zijn. Zinsadverbia staan in bijzinnen dan ook tussen het finiete werkwoord en eventuele niet-finiete werkwoordsvormen in. Een bijzin in het IJslands als in (14a) heeft dan een structuur als in (14b).

(14a) Hann veit að ég mun ekki kaupa þessa bók.

(14b)

Als in een hoofdzin het finiete werkwoord verplaatst is naar COMP, verandert er niks aan de onderlinge volgorde van het finiete werkwoord en zinsadverbia, omdat zowel INFL als COMP links van de SA-positie liggen. Een IJslandse hoofdzin als in (15) heeft een structuur vergelijkbaar met die van de Zweedse hoofdzin in (13b), met als enig verschil dat in het IJslands het finiete werkwoord uit INFL is verplaatst, terwijl in het Zweeds het finiete werkwoord in COMP uit V komt.

(15) Ég mun ekki kaupa þessa bók.

Het verschil in categoriale status van finiete werkwoorden in het IJslands en het Zweeds biedt dus een verklaring voor het verschil in onderlinge volgorde van zinsadverbia en finiete werkwoorden in hoofd en bijzinnen in deze twee talen, waarbij we eenzelfde basisstructuur kunnen aannemen voor het IJslands en het Zweeds.

Onafhankelijke evidentie vinden we in het Engels, waar twee klassen van werkwoorden onderscheiden kunnen worden.⁸ Ten eerste is er een klasse van werkwoorden die niet in eerste positie kunnen staan in Ja/Nee vragen noch in tweede positie in directe vragen. Dit is de klasse van de normale hoofdwor-
woorden. Voorbeelden zijn gegeven in (16).

- (16) a. John bought a book yesterday.
 b. *Bought John a book yesterday?
 c. *What bought John yesterday?

De andere klasse bevat werkwoorden die wel kunnen voorkomen in eerste positie in Ja/Nee vragen en in tweede positie in directe vragen. Tot deze klasse behoren de auxiliaries en het dummy-werkwoord *do*. Hiervan zijn voorbeelden gegeven in (17).

- (17) a. John will buy a book tomorrow.
 b. Did John buy a book yesterday?
 c. What did John buy yesterday?

Wat nu opvalt, is dat zinsadverbia als *often*, *always* enz. altijd voor hoofdwerkwoorden en achter auxiliaries staan. Opgemerkt dient te worden dat hoofdwerkwoorden geen verplaatsing naar COMP vertonen in het Engels.

- (18) a. John often reads a newspaper.
 b. John will often travel to London in the weekend.

De tweedeling in het Engels komt overeen met de twee categorieën voor finiete werkwoorden in het IJslands en het Zweeds.

De hoofdwerkwoorden in het Engels zijn van de categorie V. Een finiete vorm als in (18a) staat achter een zinsadverbium. De auxiliaries staan altijd voor het zinsadverbium en bezitten dus een categoriale status die te vergelijken is met de status van finiete werkwoorden in het IJslands.

Deze onafhankelijke evidentie vanuit het Engels is niet het enige dat onze analyse ondersteunt. In de volgende sectie zullen we zien dat de V-INFL distinctie ook in verband kan worden gebracht met andere verschillen die er bestaan tussen het IJslands en het Zweeds.

4. Scrambling en semi pro-drop

In deze sectie gaan we kort kijken naar twee andere verschijnselen in het IJslands en het Zweeds, de (on)mogelijkheid om (in)directe objecten te verplaatsen naar een positie direct links van het zinsadverbium en het wel/niet kunnen weglaten van expletieven.

Wat betreft expletieven kan men het volgende verschil observeren in het IJslands en het Zweeds: in het IJslands is het mogelijk om de expletief *bad* weg te laten. In het Zweeds is de expletief *det* altijd verplicht.⁹ Dit is geïllustreerd in de volgende voorbeelden.

- (19) a. Nu er augljóst að Jon hefur barid Mariu.
 b. Nu är *(det) uppenbart att John har slagit Maria.

Een andere constructie die subjectloos is in het IJslands maar niet in het Zweeds, is de "Weather"-constructie.

- (20) a. Regnade *(det) igår?
b. Rignði í gaer.

In het Zweeds is het quasi-argument *det* verplicht. In het IJslands hoeft het quasi-argument niet te worden uitgespeld.

In Rizzi (1982) wordt het voorkomen van pro-drop in het Italiaans gekoppeld aan de notie "Strong INFL". Dit houdt in dat een zwakke INFL geen vorm van pro-drop zou toelaten. Dit is nu precies wat we vinden in het Zweeds. In onze analyse is INFL in het Zweeds niet lexicaal gevuld en dus zeker niet sterk. We vinden dan ook geen vorm van pro-drop.

In het IJslands, waar INFL gelexicaliseerd is, vinden we wel semi pro-drop. Het wel of niet voorkomen van semi pro-drop in het IJslands en het Zweeds komt dus voort uit een verschil in de status van INFL in deze twee talen. Dit komt overeen met de analyse gegeven in sectie 3.

Laten we tenslotte kijken naar de volgorde van zinsadverbia en verbale complementen in het IJslands en het Zweeds. Voor beide talen geldt dat normaliter verbale complementen achter een zinsadverbium staan. De zinnen in (21) geven dus de normale volgorde weer.

- (21) a. Hann sagði oft Sveini sögu.
b. Han köper aldrig denna bok.

In het IJslands kunnen echter onder bepaalde condities, waarop we zo meteen terug komen, (in)directe objecten worden verplaatst naar een positie tussen het finiete werkwoord en een zinsadverbium. We vinden dit zowel in hoofd- als in bijzinnen. Voorbeelden zijn gegeven in (22).

- (22) a. Hann sagði Sveini oft sögu.
b. Ég vissi að hann sagði Sveini oft sögu.

In het Zweeds zijn zulke zinnen ongrammaticaal. Dit is weergegeven in (23):

- (23) a. *Han köper den här boken aldrig i denna affär.
b. *Jag vet att han den här boken aldrig köper i denna affär.

In zinnen met naast het finiete werkwoord één of meer niet-finiete werkwoordsvormen, kunnen noch in het Zweeds noch in het IJslands (in)directe objecten voorkomen in een positie direct links van het zinsadverbium. Voorbeelden zijn gegeven in (24-25).

- (24) a. *Hann mun Sveini oft segja sögu.
 b. *Ég veit að hann mun Sveini oft segja sögu.
 (25) a. *Han ska den här boken aldrig köpa i denna affär.
 b. *Jag vet att han den här boken aldrig ska köpa i denna affär.

In het IJslands en het Zweeds zien we dus een verschil wat betreft de mogelijkheid van een (in)direct object om direct links van een zinsadverbium te staan. Dit verschil lijkt te gelden in zowel hoofd- als bijzinnen. In het IJslands lijkt dit type "scrambling" mogelijk als er alleen een finiet werkwoord in de desbetreffende zin staat. Toevoeging van niet-finiëte werkwoordsvormen blokkeert scrambling. In het Zweeds lijkt het niks uit te maken of we alleen een finiet werkwoord hebben of daarnaast ook niet-finiëte werkwoordsvormen. In beide gevallen is het (in)directe objecten niet toegestaan links van het zinsadverbium te staan. Opgemerkt dient te worden dat deze condities voor de voorbeelden in (21-25) gelijk zijn voor hoofdzinnen en bijzinnen.

Een tweede conditie die van toepassing is op dit type scrambling, betreft de vorm van het te verplaatsen verbale complement. In het IJslands kunnen pronomina en definiëte NP's deze verplaatsing ondergaan. Indefiniëte NP's kunnen alleen verplaatst worden als ze een specifieke lezing kunnen krijgen in de positie links van het zinsadverbium. Merk wel op dat de vorm van het verbale complement alleen van belang is als aan de eerste conditie is voldaan, d.w.z. alleen een finiet werkwoord in de zin.

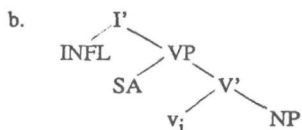
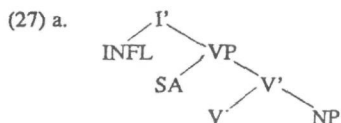
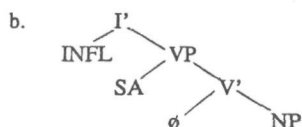
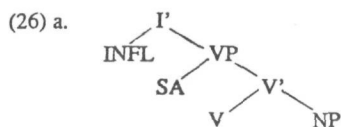
In het Zweeds is in bijzinnen scrambling van verbale complementen en zinsadverbia totaal uitgesloten. Wat betreft hoofdzinnen vinden we één uitzondering. Pronomina kunnen links voorkomen van zinsadverbia als we alleen een finiet werkwoord in de hoofdzin hebben. Ik zal deze uitzondering verder buiten beschouwing laten.

We zullen nu zien dat met behulp van de V/INFL parameter een simpele verklaring gegeven kan worden voor de hierboven vermelde feiten.

Als in het IJslands alleen een finiet werkwoord aanwezig is, dan staat dit finiete werkwoord in INFL en hebben we een lege V-positie. Is er echter naast het finiete werkwoord een niet-finiëte werkwoord, dan zijn zowel de INFL- als de V-positie gevuld.

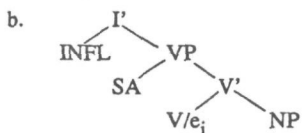
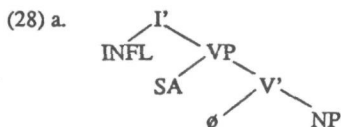
Voor het Zweeds kunnen we het volgende opmerken: de V-positie is altijd gevuld in bijzinnen, omdat finiete en niet-finiëte werkwoorden van de categorie V zijn. In hoofdzinnen vinden we de niet-finiëte werkwoorden in de V-positie. Is er sprake van een hoofdzin met alleen een finiet werkwoord, dat naar COMP is verplaatst, dan bevat de V-positie nog een spoor van dat ver-

plaatste finiete werkwoord. De V-positie is in het Zweeds dus nooit leeg. De structuren voor het IJslands en het Zweeds zijn gegeven in (26-27). Alleen de relevante delen zijn gegeven.

Het lijkt er dus op dat alleen in een structuur als in (26b) de NP verplaatst kan worden, d.w.z. alleen als het hoofd van de VP totaal leeg is.

In de literatuur wordt vaak gesteld dat scrambling tussen twee constituenten alleen mogelijk is als deze constituenten tot hetzelfde domein behoren (zie Platzack 1986, Scherpenisse 1986). Als we aannemen dat dit domeinen zijn die samenvallen met het c-command domein van een lexicaal hoofd of van een spoor dat gebonden is, dan behoren in (26b) verbale complementen en zinsadverbia tot hetzelfde domein en kunnen dus verwisseld worden. In alle andere gevallen echter behoren de verbale complementen tot het domein van V en zinsadverbia tot het domein van INFL. Schematisch hebben we dan de twee volgende mogelijkheden:

De extra minimale assumptie op domeinafbakening is voldoende om met behulp van de V/INFL parameter de scramblingfeiten in het IJslands en het Zweeds te verklaren. Een analyse die werkt met verplaatsingen van V naar INFL, zal altijd extra assumpties moeten hebben om een onderscheid te kunnen maken tussen de structuren in (26b) en (27b) omdat de V-positie in beide gevallen een spoor van een verplaatst werkwoord bevat. Tezamen met semi pro-drop laten de scrambling feiten zien dat een analyse voor de positie van zinsadverbia in het IJslands en het Zweeds als voorgesteld in sectie 3 te prefereren is boven een V naar INFL analyse als besproken in sectie 1.

5. Conclusies

Kijkend naar de voorgaande secties kunnen we concluderen dat de verschillen in de onderlinge volgorde van zinsadverbia, finiete werkwoorden en niet-finiete werkwoorden in het IJslands en het Zweeds verklaard kunnen worden vanuit één basisstructuur voor beide talen. De zinsadverbia hebben dan in zowel het IJslands als het Zweeds een vaste positie tussen de INFL en de V-positie. Deze structuur is ook van toepassing op het Engels. De V/INFL parameter voor de categoriale status van finiete werkwoorden, die in het IJslands een andere invulling heeft dan in het Zweeds, geeft nu een verklaring voor de verschillen. Het verschil in de onderlinge volgorde van finiete werkwoorden en zinsadverbia in Zweedse en IJslandse bijzinnen kan worden afgeleid uit een verschil in categoriale status van de finiete werkwoorden in deze twee talen, namelijk een INFL in het IJslands en een V in het Zweeds. Wat de hoofdzinnen betreft, wordt de volgorde Vf-SA in zowel het IJslands als het Zweeds verklaard door de verplaatsing van het finiete werkwoord naar COMP. Dat de V/INFL distinctie geen ad-hoc aanname is maar ook een verklaring kan bieden voor andere verschijnselen, heb ik laten zien aan de hand van semi pro-drop en scrambling feiten in het IJslands en het Zweeds.

NOTEN

1. Topikalisatie van een zinsadverbium naar een zinsinitiële positie doet geen afbreuk aan deze generalisatie omdat dit element uit een positie van achter het finiete werkwoord naar voren is verplaatst.
 (i) Kanske; kommur han e; i morgon.
 Een zin als (ii), waar het zinsadverbium ook voor het finiete werkwoord schijnt te staan, wordt vaak verklaard door te zeggen dat het zinsadverbium op de hoofdzinspositie van het finiete werkwoord staat en zelf als iets werkwoordelijks fungeert.
 (ii) Han kanske har fått jobbet.
2. In het IJslands zijn er gevallen te vinden waar een participium naar voren is verplaatst. Dit wordt "stylistic inversion" genoemd (zie Maling 1980). (i) is een voorbeeld hiervan.
 (i) Maðurinn, sem farinn var....
3. Opgemerkt dient te worden dat de structuren gegeven in (5) niet exact dezelfde structuren zijn als in Platzack(1986). Het essentiële gedeelte, nl. de onderlinge volgorde van SA, INFL en VP is echter gehandhaafd.
4. In Platzacks analyse is een verplaatsing van INFL naar COMP nodig in verband met de toekenning van nominatieve kasus aan het subject in IP-SPEC. Een bespreking van dit gedeelte van de analyse zou ons echter te ver van het onderwerp brengen. Voor een uitgebreide behandeling van V-2 verwijs ik naar de artikelen in Haider & Prinzhorn (1986).

5. Dubbele projecties zijn alleen mogelijk als aan de volgende twee condities wordt voldaan: (i) beide delen van het finiete werkwoord moeten in dezelfde richting regeren, in het Nederlands regeren bv. V en INFL beide naar links, en (ii) (gekoppeld aan (i)) de argumenten van beide delen van de projectie moeten in eenzelfde positie staan t.a.v. het v-i complex. In SVC-talen wordt aan deze voorwaarden niet voldaan. In het Engels vinden we bv. de volgorde Subject INFL V Object. INFL moet naar links regeren, V naar rechts.
6. Ik gebruik hier de term *licensering* en niet *binding* omdat ik met *binding* refereer aan de relatie tussen een verplaatst element en het spoor van dit verplaatste element en naar relaties waar coreferentie een rol speelt, bv. anaforische relaties. Als de term *licensering* wordt gebruikt refereer ik aan een relatie tussen een lexicaal element en een positie die noch lexicaal materiaal bevat noch een spoor. In (7a-b) vind je voorbeelden van *binding* terwijl we in (8a-b) voorbeelden vinden van *licensering*.
7. In Reuland (1986b) vinden we geen tweedeling in de features [N,V] maar een tweedeling in [A,F]. A staat hier voor argument, F voor functor. Een element met het feature [+A] kan dus als argument optreden terwijl een element met het feature [+F] een argument neemt. Voor alle duidelijkheid handhaven we hier de tweedeling in [N,V].
8. Exacter zou het zijn om te zeggen dat het Engels drie klassen van werkwoorden heeft. De hulpwerkwoorden *have* en *be* vormen een soort tussenklasse. Voor dit artikel is dit echter niet van belang.
9. In het Zweeds is het op beperkte schaal mogelijk om de expletief *det* weg te laten. Voorwaarde is dan wel dat bepaalde typen adverbiale bepalingen naar voren zijn verplaatst (zie Falk 1987).
 - (i) Här blåser (det) förskräckligt på kusten.

BIBLIOGRAFIE

BAKER, M.

- 1985 *Incorporation: A Theory of Grammatical Function Changing*, Dissertatie, MIT

CHOMSKY, Noam

- 1981 *Lectures on Government and Binding*, Foris

- 1982 *Some Concepts and Consequences of the Theory of Government and Binding*, MIT Press

FALK, C.

- 1987 "Subjectless Clauses in Swedish", WPSS 32, Lund

HAIDER, H. & M. PRINZHORN

- 1986 *Verb Second Phenomena in Germanic Languages*, Foris

HOLMBERG, A.

- 1986 *Word Order and Syntactic Features*, Dissertatie, Univ. Stockholm

KOSMEIJER, W.

- 1986 "The Status of the Finite Inflection in Icelandic and Swedish", WPSS 26, Trondheim

- 1987 *Remarks on Word Order in the Scandinavian Languages*, doct.scriptie, Univ. Groningen

- LASNIK, H. & J.KUPIN
 1977 'A Restrictive Theory of Transformational Grammar', *Theoretical Linguistics* 4, 173-196
- LIEBER, R.
 1980 *On the Organisation of the Lexicon*, dissertatie MIT
- MALING, J.
 1980 'Inversion in Embedded Clauses in Modern Icelandic', *Íslenskt mál* 2, 175-193
- PLATZACK, Ch.
 1984 'The Position of the Finite Verb in Icelandic', in Geest, W. de & Y. Putseys (eds), *Sentential Complementation*, Foris
- 1986 'COMP, INFL and Germanic Word Order', in Hellan, L. & K. Christensen (eds), *Topics in Scandinavian Syntax*, Foris
- REULAND, E.J.
 1986a 'Relating Morphological and syntactic structures', *TTT* 2, Groningen
- 1986b 'A Feature system for the Set of Categorical Heads', in Riemsdijk, H. van & P. Muysken (eds), *Features and Projections*, Foris
- REULAND, E.J. & W. KOSMEYER
 1988 'Projecting Inflected Verbs', ms. Univ. Groningen
- RIZZI, L.
 1982 *Issues in Italian Syntax*, Foris
- SCHERPENISSE, W.
 1986 *The Connection between Base-structures and Linearisation Restrictions in German and Dutch*, dissertatie Univ. Groningen
- Selkirk, E.
 1982 *Syntax of Words*, MIT Press
- WILLIAMS, E.
 1981 'On the Notions "Lexically Related" and "the Head of a Word"', *LJ* 12.2, 245, 274